„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: ДР. БРАНКО МИХАЈЛОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: ЖИВКО ВУЛЕТИЋ.

БРОЈ 6. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 11. ЈАНУАРА 1891. ГОДИНА XXVI.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Отварамо претплату на „Заставу“.

Ко је и шта је „Застава“ била и шта је она данас, мислимо, да није потребно о томе да говоримо.

„Застава“ ће се и од сада као и од увека лепршати у слободоумном табору нашега народа, на бедему народносном, автономном и напредном. Спомињемо само, да смо се својим путем и начином побринули и постарали, да поштовани читаоци „Заставини“ буду најтачније извештени о свима важним догађајима у свету, па о догађајима у нашој отаџбини, као и из свију српских и словенских крајева. Исто смо се тако постарали, да број сарадника „Заставиних“ увећамо, а нарочито смо се побринули за то, да што више извештаја буде о приликама и догађајима у овостраном српском народу.

Цена је „Застави“ ова:

За Аустро-Угарску:

На целу годину . . . . 14 фор. — н.
На по године . . . . . 7 фор. — н.
На четврт године . . . 3 фор. 50 н.
На један месец . . . . 1 фор. 20 н.

За Србију:

На годину . . . . . 32 динара
На пола године . . . . . 16 динара
На четврт године . . . . 8 динара

Обраћамо пажњу на бројеве од петка. Исти ће и даље бити уређени и удешени за најшире кругове, а нарочита претплата стоји на њих годишње 3 фор.

У Новоме Саду, 3. јануара 1891.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

САБОР.

Сабор, који се има састати на пролеће, буди унапред успомене из даље и ближе прошлости, и покреће на размишљање, којим правцем треба да иду посланици овом приликом, ако су ради, да оправдају народно поверење.

Осећало се и увек се наглашавало, да нам је народно-црквена самоуправа бедем, који никако нити можемо, нити смемо напуштати. Знало се, да нам је та самоуправа од стране државе ујемчена, те да нам је према томе брига за њено одржање и даље развијање и право и дужност. Зар може свестан народ напустити тако свето право, зар може занемарити тако свету дужност, као што је нега и унапређење своје народно-црквене автономије? Зар може народ, који поносно погледа на прошлост, а с надом упире очи у будућност, бити равнодушан, кад је реч о добром уређењу његове школе и цркве, у опште о уређењу свију одношаја, који спадају у круг поменуте самоуправе? Не, наш народ је увек показао толико свести, да би само незнање или зла воља могла изнети сумњу, као да би он могао бити немаран према питањима, која се тичу автономије. Народ је увек живо разбирао, шта се ради на том пољу. Пристајао је уз људе, који су се трудили, да утврде и унапреде зграду његове самоуправе. Својим одобравањем одушевљавао их је на даљи рад, а својом осудом жигосао је оне, који су поткопавали темељ тој згради. Јавни радници, којима је пало у део, да зидају и утврђују ту народну зграду, имали су да издрже дугу и мучну борбу са назадњацима. Представници назатка очајно су се борили против сваке новине, која би ограничила њихову власт. Калуђерство није хтело допустити, да у народно-црквеним пословима суделује и народ у оној мери, у којој без сумње има права на то. Оно није могло подносити светлост, коју су напреднији елементи хтели да унесу у зграду автономије. Сваки корак, који је полако водио победи над упорношћу назадњачком, стао је и труда и времена. Сваку стопу земљишта, коју су мрачњаци морали најпосле уступити заступницима напреднијих мисли, бранили су они са жестином и енергијом, достојном бољега посла. Борило се дуго. Радило се вредно и истрајно. Постепено се дизала поносна зграда, на радост народу, на муку старовољама. Зграда та није могла бити одмах удешена онако, како би желели народни пријатељи, који би хтели видети је што јачу, што величанственију и светлију. Доцнијем времену морало се оставити, да изведе допуне и поправке, да доврши, што је започето, па остало несвршено, да још боље утврди, прошири и улепша зграду. Доцнијем времену . . . Али шта ћемо, кад је то „доцније време“ пропашло, да је зграда већ и сувише пространа и сувише светла? Шта ћемо, кад су и неки прваци осетили, да им та „сувишна светлост“ боде у очи? Да, настаде време, кад они, који беху дужни, да наставе посао, почеше га кварити. Тужне су то успомене. Људи, својим положајем и пређашњим радом позвани, да воде народну ствар, одричу је се. Уместо да своју снагу уложе у користан јавни посао, уместо да свом силом приону око дозиђивања и усавршавања народно-црквене автономије, уместо да унесу што више живости у народ, они почеше узмицати, без разлога — а на своју срамоту — одрицати се свога рада и рушити оно, што је ваљало даље зидати.

Сећате ли се сабора од 1879. године? Је ли вам пред очима стидна слика, коју нам је оставио у наслеђе? Реакција — то му је била лозинка. Реакција у школи, реакција у цркви, и то реакција без образине, у свој наготи својој. И реакција та била је тако очевидна и тако безразложна, да су против ње устајали баш они, од којих се то није морало очекивати, и којима су назадни предлози у главном ишли у прилог. Међутим либерални прваци остали су бар ту доследни. Кад су већ пошли унатраг, никаква сила није их више могла задржати на часном путу — узмицања. Ако су случајно и приметили какав разлог, који би био кадар задржати их, ако су и опазили светлост, која би их могла повести правим путем, они су у нужди зажмурили, и корачали даље.

Износи се сабору томе предлог, да се надзор над школама повери свештенству. У самом сабору признаје се с назадњачке стране, да је предлог реакцијонаран, али — користан. Разуме се, либерални прваци устају и против помисли, да се школа остави без стручњачкога надзора, те да се опет преда на милост и немилост свештеничком реду, у коме се без сумње може — према околностима — наћи доста добре воље за тај посао, али мало или ни мало стручне спреме. Мислите ли, да су либерали збиља то учинили? Мислите ли, да су узели у заштиту школу, коју је предлог хтео да баци у прошли век? Варате се. Њима се чинило, да предлог, и ако баш не одговара духу времена, опет у главноме одговара потребама нашег народа. И тако нађоше, да се њихов либерализам, њихови напредни појмови о просвети, и најпосле уопште здрав разум — могу лепо сложити с тим предлогом. А ко је устао против назадњачког нападаја на српску школу? Баш сами представници свештеничког реда. Што нису могли схватити световњачки либерали, појмили су од њих либералнији свештеници.

Тај један пример довољно показује, у ком се правцу кретало деловање поменутога сабора. Кад помислимо, да се тај правац у главноме није мењао; кад знамо, да је реакционарни дух лебдео над његовим радом уопште, — онда ће нам бити јасно, какав осећај мора та слика изазивати у народу.

Нећемо овде претресати посао ни тога, ни других сабора. Само смо додирнули његов правац, да покажамо стрампутицу, којом је ишао. Хтели смо тим уопште жигосати сваку струју, која иде на кварење и рушење наше автономије. Они елементи, који су у прошлости суделовали у томе несретном послу, остају обележени у најбољем случају као непоуздани. Њихов рад мора се пратити с највећом пажњом.

Под утиском таких мисли и успомена очекујемо први сабор, који ће се састати после избора садашњега патријарха. Сам изборни сабор показао је у својој већини доста шаренила, недоследности и других непријатних појава; но на њих се сад не ћемо освртати. Жалосно би било, кад би и расправни сабор дао оправдана повода, да се и њему може пребацити хрђав распо-

ЛИСТАК.

„ДЕЧИЈИ ДОКТОР.“

ПРИПОВЕТКА ЈАНКА КРСНИКА.

Стари Молек беше старатељ малолетне Мане Златарјеве. Ту дужност испуњаваше он већ читавих осамнајест година па велико задовољство претпостављене власти. Мана беше навршила тек годину дана, кад јој помреше родитељи једно за другим за неколико недеља; па како не беше никаквих ближих сродника, то је претпостављена власт поверила детенце Молеку, најближем суседу Златарјевих.

Молек није имао своје деце, па за то он и жена му и узеше тим радије Маницу у своју заштиту, а још радије се Молек примио старатељства, јер је с тим примио и управу над два имања, која беху најлепша у целој жупи, а покрај тога без дуга. Па Златарјево имање и не задаваше му бог зна каквих брига и мука; јер сва његова брига састојаше се у том, да сваке године покупи закупнину, поплаћа порезу и друге трошкове, да поправља, што беше потребно на добру Златарјевих, а остатак је однашао у штедионицу, а књигу о новцу је однашао суду.

»Та ће имати нешто и да прими!« говораше он сваке године, кад се враћао из суда.

Тако је пролазила година за годином и Молек се једне недеље после подне необично зачудио, кад је погледао стојећи пред својом кућом на своју штићеницу, која прође поред њега обучена у празничном оделу; у црквици беше већ звонило, па се девојче журило, да не задоцни: но старац се не чуђаше том, што се она журила, него се чуђаше њезином високом стасу који се мало час изгубио у долини испред очију његових, и обрнувши се жени, која је стајала с белом кецељом у вратима, рече полагано:

»Чујеш ли море, та наша Мана је већ велика девојка!«

»Па како и не би била? Навршила је већ деветнајсту!«

»Гле, гле — како године пролазе!«

Старац не беше никада слаткоречив, за то се разговор брзо и свршио. Жена седе на клупу пред кућом, а он откорача полагано према ледини, за тим даље путем међу њиве, посматраше пшенично и јечмено класје, да види, хоће ли бити и ове године тешко, и колико ће га бити. Тихи ветрић таласаше жито, а из њива јављаше се самохрана препелица својим пуљпурићањем.

Вечерње прође у цркви, кад је Молек, довршивши своју шетњу, стао изнад пута, којим долажаху људи из цркве. Тим путем се уопште није много ишло. Између њега и пута подизаше се високо дреновина, тако густа, да се ништа не могаше видети кроз њу. Но старац и не беше радознао, да зна, ко иде путем, него пажљиво посматраше младу трешњу, коју је с пролећа каламио. Али гласан смех, који му у један пут допре до уха, ништа га не узнемири, и ако је одмах познао да је Маничин.

У један мах се опет утиша тамо доле. На крају њиве, онде, где беше граница, онде се одвајаше од општинског пута стаза, која вођаше Молековом дому. И Мана се још не могаше видети на стази!

На једанпут зачу старац нешто. Не знађаше одмах, шта је то, но од више година мораде му бити познат тај глас — тако у брзини погађаше, — а за тим чу и овај кратак разговор:

»Но — пусти ме!« говораше девојка.

»Срдиш-ли се?« питаше је мушки глас.

»Срдим се!«

Али са пута на стазу још није прешла.

»Ти се не смеш срдити!« понављаше онај.

»Ако не будеш више —«

»Никад више!«

Сад беше неколико трепутака опет све мирно.

»Шта, хоћеш-ли од данас недељу дана — у недељу — опет доћи?«

»Не знам, ако ме пусте!«

»Чекаћу те.«

»Ако нас људи виде?«

»А ко ће нас видети?«

»С Богом!«

»С Богом!«

И у том тренутку указа се девојка на стази, те се пожури кући. Ни окренула се није, но да се окренула видела би свога старатеља-оца, како стоји поред трешње.

»Какав је то — циганин?« промумла после неког времена и брзо истрча на пут.

Али од »оног« не беше ни трага ни гласа. Путем иђаху обе Коларјеве, жена и ћерка његовог суседа, полагано горе.

»Ти кућу, Молече, чуваш!« рече му жена.

»Чувам, чувам!« мрмљаше он и врну се кући.

Код куће не рече ни речице о том, што је видео и чуо; па ни жени својој не рече ништа. Али га је љутило јако, највише то, што није знао, ко је то, с ким барата Мана. Она Мана, која ће имати два имања и толико готова новца, као што нема ни једна у целој околини, и за коју нема младожење у читавој околини! Но, чекај само, том треба једном краја учинити!

У недељу после подне оде девојка опет у цркву, а старац пође за њом да уходи. Но срећа му не беше наклоњена. Мана дође с пратиоцем из цркве, али пратиоц њезин дође само донде, где започиње граница, и ту се опрости с њом и оде на другу страну. Молек га не могаше познати, а покрај те невоље поче се и бринути, да га цура не види, како стоји иза дреновине. Читаво вече и ноћ се срђаше, ноћу шта више и устаде неколико пута и оде на прозор да види, да није тај пратиоц под прозорем. Сутра дан у један пут стане предМану — сами беху у ходнику — па је упита строго:

»Девојко, а ко те прати из цркве?«

Мана у мал што не испусти вретено из руку; но нешто беше у њезиној унутрашњости, што је храбрило, помисао, да она не припада тој породици, и да је то само њезин старатељ што стоји тако строго и испитује је. Поруменила је, али је ипак рекла одлучно:

»Ко то? Јуче је ишао самном Печанов!«

»А прошле недеље?«

»Опет он!«

»Па који је то Печанов?«

»Павле!«

»Да те ђаво носи! Тај просјак и гладник! Шта има он да се вуче за тобом? А ти? Зар мораш и таковом цебраку обећавати да ћеш доћи?«

»А за што не? Зар он није ковач? Доста зарађује, а још би и више зарађивао . . . . .«

»Ковач — али твоје имање? Јеси-л' полудела?«

»А за што? Онај млин са два камена, што је тамо доле код мог имања — тај ћемо узети за ковачницу!«

»Хо, хо! Зар сте већ дотле дошли? Тим ти је напунио главу! Но, причекај мало, девојко! Нити ћу ја, нити ћеш ти, нити ће тај твој ковач о том говорити, та о том има да каже коју и онај доктор, онај дечији доктор, тај је и надамном и над тобом! Још данас идем у суд к њему! До ђавола!«

Срдито залупи врата и остави девојку,

ложај према автономији. Нужно је у првом реду оградити, што је разграђено, утврдити, што је ослабљено; а поред тога дозиђивати и проширивати. О самоме раду саборском, о појединим предлозима и т. д. говорићемо у своје време. Сад смо само хтели да свратимо пажњу читалачкоме свету на задатак сабора уопште, упоређујући оно што треба да буде са оним, што је на жалост било.

—а—

Политички преглед.

Србија. Иконијски патријарх издао је проглас на све епископе у Македонији и Старој Србији, у ком захтева, да се све оно, што би бугарске владике и потчињено свештенство учинило против православља, одмах јави патријаршији, јер је, као што се вели, турска влада обећала своју помоћ у сваком погледу.

Русија. Познато је, да су неки енглески прваци поднели молбу руском цару Александру, у којој моле, да се потруди да се стање Чивута у Русији поправи. Цар руски је одбио сад скоро ту молбу, нагласив, да ће се он за благостање своје државе најбоље умети постарати. Они листови, који пишу у интерес Чивута јако нападају рускога цара. Руско војно министарство је закључило, да оснује још три пешачка батаљона за тврђаве: од ових ће два бити у Петрокову, а трећи ће бити у Ковну.

Чешка. У последњој седници чешког сабора је пребацивао гроф Палфи, — који је прошле године показао, да је највећи пријатељ чешко-немачком изравнању — Немцима, да они изазивају незадовољство у земљи, што не прилажу ништа за земаљску изложбу. Младочесима је изјавио, да они никад неће бити добро примљени код велепоседника, па чак ни онда, кад Младочеси буду имали већину у народном већу. Младочех Адамек је врло оштро нападао владу и довикнуо је Немцима, да су Немци у читавој северној Чешкој приморавали не само раднике, него чак и дротаре, да при попису народа признаду, да се служе при говору немачким језиком. Немци у Чешкој ваља добро, да се чувају првог маја, јер ће се онда чешки радници одрачунавати са Немштином. На ово су Младочеси бурно одобравали говорнику. — Саборски младочешки клуб хоће за сад да удеси тако своја клупска правила, како би могли и присталице Шкардине ступити у клуб. Младочеси и Шкардине присталице воде непрестане преговоре. Младочеси су позвали и велепоседнике грађанског реда, да приступе њима, али ови нису хтели, него су одлучно изјавили, да ће они сложно настојати на том, да се испуне све тачке у поравнању.

Румунија. Нова тарифа за царину ће за кратко време бити изнесена пред комору, да је одобри. Главна јој је цел та, да се уреде трговачки одношаји са оним земљама, са којима Румунија нема стал ног трговачког уговора.

Бугарске измишљотине. Бугарска „Свобода“ пише у свом броју 423. од 2. јануара т. г. како је неко у Тетову хтео да убије тамошњег бугарског учитеља неког Стојанова, па денунцијаторски додаје, како је убица морао бити какав Србин. Ако је истина, да је ко у Тетову пуцао на Стојанова, онда не би било чудо, ако би то био какав Србин, јер су сви становници Срби. Али се „Свобода“ прави смешном у очима самих својих читатеља, кад се труди, да овај (по свој прилици измишљени) покушај убиства једног учитеља сравњује и упоређује са мучким и варварским убиством попа Стојана. Међу тим неће бити згорег, да ради карактеристике бугарског јунака наведемо две-три речи из самог „Свободиног“ чланка. „Пре једне недеље (допис је писан 11. декембра пр. год.) изишао је Стојанов на неколико корака иза Тетова, да се прошета. Изненада је из неког скривеног места пукла пушка и један куршум му је пробио фес. Овај је нагао да бега, али га је стигао други куршум, и пробио му рукав, а учитељ је на срећу остао здрав“. И после свих подлости и гнусности, које бугарашка пропаганда показује према свему што је српско у Македонији и Ст. Србији, „Свобода“ има толико дрскости и лицемерства, да у истом допису лије крокодилске суве над распром, коју тобож ствара краљевина Србија између два једноплемена народа, а од које се никаква добра не може ишчекивати. „Одјек“ надовезује овом: „Србија и Српство нити су стварали ни распаљивали „вражду“. Они су шта више гледали на Бугаре увек и сувише братски, а ако се ко може кривити за охладнелост одношаја између нас и Бугара, онда се може лако знати и ко ће то бити, кад се само узме на ум, да су Србија и Српство кроз читаве деседине година извлачили Бугаре из заборава и учмалости у којој су се већ од векова налазили. Своју благодарност за та доброчинства посведочили су Бугари тиме, што су, чим су стали на своју ногу, почели уз суделовање турских власти, обманутих њиховим денунцијацијама и клеветама, гонити све што је српско и стварати некакав извештачени бугаризам у оним крајевима, где је свака стопа земље напојена српском крвљуи за које се вежу најдраже успомене славне прошлости српскога народа. Ми добро знамо какве несреће завада између Срба и Бугара може донети и српскоме и бугарскоме народу. Али ми исто тако мирне савести можемо тврдити, да нисмо ми кривци за ту заваду. Бранећи своје, ми вршимо не само своје право но и своју најсветију народну дужност. Кад би се Бугари одрекли својих прохтева на туђе добро, и кад би своје тежње ограничили на земље које су и по народности и по историји њихове, брзо би нестало несретног српско-бугарског спора, а тим самим створила би се здрава основа за будућност народа на балканском полуострву.“

Бугарска. Лист славенског комитета у Петрограду „Славенске вести“, доноси вест, да дипломатски агенат аустро-угарски у Софији, Буриан, ради на том, да бугарски екзархат одвоји од православне цркве и да га начини самосталним. „Свобода“ званични лист бугарске владе се диже против те вести, велећи, да је то невешта сплетка, јер у Бугарској не мисли нико на то. Екзархат је заузео законит положај према иконијском патријару. Није чудо, што због ненаклоњености руског синода, неће екзархат, да се приближи руској цркви. Уједно се са званичне стране побија вест, да је између Румуније и Бугарске склопљен војни уговор, али има изгледа, да ће те две државе што пре ступити у близак, пријатељски одношај.

Немачка. Бизмарк је сад скоро изјавио, да су нападаји давнашњег му противника Рихтера на њега врло пријатни и да их он радо чита, јер му је то јасан доказ, да је за оно време, док је био на влади ишао правим путем. Он је уверен, да ти зли гласови само увеличавају његово име и државнички му глас. Он је доживео, да су му многи његови пређашњи противници сад пријатељи постали. Жао би му било, кад би Рихтер кадгод престао њега нападати. Рихтер се труди, да буде што бољи новој влади, а Бизмарк би радо потписао сведоџбу, да му наследник његов Каприви, данашњи немачки државни канцелар, није заслужио наклоности Рихтерове.

Опште право гласања у Белгији. Сенатори и заступници левице у белгијској комори су држали сад скоро скуп и договарали се о потреби, да се ревидира устав и да се прошири опште право гласања. Гледе ревизије устава народ се у Белгији диже а у Брислу, престоници белгијској народ отворено захтева то. Ових дана је онде приређена демонстрација због општег права гласања и ревизије устава. Око двадесет хиљада људи је ишло улицама, они викаху, „доле с министарством“. У варошкој кући су држани жестоки говори против министарства. За време демонстрације је владао неоспоран ред.

Италија. Талијанска комора је поново наставила свој посао. Министар-председник Криспи је поднео неколико предлога; међу овим предлозима се налази и законски предлог о продужењу уговора са Аустро-Угарском гледе трговине и паробродства. За тим предлог, да Италија приступи трговачком и пријатељском уговору, који је склопљен између Немачке и Маканске и најпосле предлог, да се продужи уговор трговински и паробродски са Румунијом до 10. јулија 1891.

Из угарског сабора.

У угарском сабору расправља се сад предлог закона о дечијим забавишти ма. У седници од уторка говорили су барон Е. Салмен (Сас), А. Ковач, К. Терш и гроф А. Карољи за, а Људевит Мочари и Јосиф Шустер (Сас) против предлога.

Барон Салмен слаже се потпуно са предлогом владиним, само мисли, да се циљ, који је влада истакла, једва може путем законодавства постићи, него би ову ствар требало оставити самом друштву. Да је то тако види се и отуда, што у предлогу има и таквих одређења, која немају никаква смисла. Законом овим не ће се стати на пут грдном помору дечијем, а међутим једва да ће добро бити, што ће се дечија забавишта „под мораш“ подизати. Он је за то, да сваки угарски држављанин зна мађарски, па је, између осталгоа, и неке савете дао, како би се мађарски језик што више распростро.

А. Ковач хвали законски предлог, у ком се није узело обзира на поједине вероисповести, а тако и треба да је, јер деца у раној својој младости и не треба да знају што о верским разликама. Католичко дете не може се друкчије умирити кад плаче, него исто онако као и протестантско. Не види у предлогу никакве насилне мере, него, на против, предлог је тај прави благослов по невољно човечанство. Одбија, да се овим предлогом иде за помађаривањем. Хиљадугодишња историја сведочи, да Мађари никад нису употребљавали силу у помађаривању.

Људевит Мочари не прима предлог, јер држи, да није пробитачно, да дечија забавишта буду државна установа. Таква су дечија забавишта наперена против личне слободе и родитељских права Како ће родитељи васпитати децу и неговати их, то је толико ствар породице, да је свако мешање од стране државе у то повреда личне слободе. Наређења овога законског предлога сасвим су згодна, да народ омрзне на установу дечијих забавишта, а поред тога ће се овим законом натоварити општинама нов терет, који те општине не ће моћи сносити.

Овај је предлог опет један доказ више, да влада пати од болести уображене величине и да не мисли, да се окане лакомислености. Пустошења филоксере и друге економске несреће за владу и за јавно мишљење код нас и не постоје. Узрок грдном умирању деце лежи у рђавој храни, у сиромаштву народном. Земља још и данас не може све становништво да храни. Влада се пак о свему томе не стара, него хоће нове терете да натовари народу на леђа. Главни циљ овога предлога је помађаривање. (Вичу са свих страна: Тако је!) То је сасвим лепо речено (Тако је!), али то није никакав разлог, јер не треба држава о томе да се брине, да немађарске народности мађарски уче и науче, а друго овим се предлогом не ће то ни постићи.

Не треба гонити немађарске народности да уче мађарски, јер Немађари а грађани ове земље, адвокати, лечници, трговци и др. имају довољно прилике у средњим школама и у самом друштву да нау-

---

која беше изгубила сву храброст — саму, кад је чула претње свога старатеља.

Дечији доктор! То је био онај чудновати, тајанствени див, што бдијаше над њом догод беше млада, од кад јој помреше родитељи, то беше страх за њу, којим је укроћаваше њезин старатељ, кад беше непослушна; то беше онај, пред ким се клањаше понизно и њезин старатељ, стари Молек!

До данас јој не паде никад још на памет, да би могао и тај дечији доктор стати на пут њезиној љубави, и то љубави, коју већ одавна скриваше она у свом срцу, мал те не читаву годину дана — а сад од једанпут преплашише је тако јако старатељеве речи. Још никада до сад не виде тог дечијег доктора, ма да јој Молек неколико пута причаше, да је онај стари умр'о, и да је дошао на његово место други нов. — Али она никако не могаше да потпуно појми, шта је то дечији доктор, него мишљаше, да се у њему скрива нека тајанствена моћ, која као неки зао удес лебди и над њом и над њезиним имањем! Она се сиротица тако плашила од тог дечијег доктора, да није смела ни да помисли на-њ', кад изађе из собе стари Молек обучен у стајаћем оделу са новим шеширем на глави, њу подиђе нека језа, и она хтеде викнути: »Оче немојте, вратите се натраг“, али урођена тврдоглавост не допусти јој то.

Молек се врати доцне у вече, а беше необично расположен. С почетка у гњеву хтеде, да оде судији у звање. Но суд беше читавих два часа хода удаљен, и кад дође старац до по пута, поче премишљати, да није можда лудо, што због такве маленкости јури тамо; па најзад можда и није све онако, како он мисли; по сата доцније намисли старац, да не иде у суд, и како баш ту у близини беше крчма, то се старац упутио управо у крчму, где је пио до вечере.

Код куће није ни прословио о дечијем доктору, мислећи, да је девојку већ довољно застрашио, а ако опет опази што год, то ће одмах на среду с дечијим докторем.

Мана је тумачила друкчије ћутање старатељево. Мишљаше, да није ништа постигао, па постаде смелија.

На четрнајест дана после тога јави се једнога дана Павле Печанов и отац му, обучени у стајаћем руву, и запросише свечано Маничину руку.

Молек их дочека с почетка срдито, не хте их ни погледати, по доцније се поче смешити на њих.

„Од мене не зависи то!“ рече лагано; „од мене не зависи то! То зависи од комисије, од дечијег доктора — тај треба да рекне коју о том! Но — а имаш-ли ти што год момче?“

„Знам радити, а подигао бих лепу ковачницу тамо доле у млину — а имам још и сто форината заштеђених!“ рече Павле смело.

„Хм, хм, не знам — да не буде то мало! Но, ако је вами по вољи, то хајдемо један дан у суд, можемо баш и сутра, ако хоћете, па да се распитамо!“

Сећаху још мало заједно, али сви беху некако дрвени, — разговор никако није могао да тече, као обично. Дечији доктор застрашио је све. Лукави Молек се у себи радоваше, а свима осталим беше помисао на суд врло непријатна.

Сутра дан пре подне стајаху сви четворо, младожења и невеста, Молек и Печан, пред судијом. Молек започе први говорити:

»Ова девојка би хтела да се уда!«

»Јесте-л' ви њезин старатељ?«

»Јесам!«

»Имали што готовине?«

»Има, има!«

»Чујете-ли ви« — окрете се судија писару, »донесите ми дотични акт.«

Прелиста и прочита брзо, што му беше потребно, па онда рече смешећи се:

»Аха, па то је богата девојка! Лепо имање, без дуга, а покрај тога још толико готовине! Но, колико ти је година, девојко?«

»Деветнајсту година!« рече она, сад беше много храбрија, јер тај дечији доктор не беше баш тако страшан, беше то обичан господин, не баш тако зао — још горих је она видела, а поред тога беше и лепушкаст.

»А ти младожењо, шта имаш ти?«

»Сто форината!«

»Шта? Сто форината! Па у тако имање, у тако богатство? Јесте-ли ви људи луди?«

»Зар нисам казао! потврди задовољно Молек.

»Па ја сам ковач и занатом доста зарађујем!« започе Павли да говори, а у лицу беше сав црвен као куван рак.

»Ковач! Хе, хе! Ковач није за то имање, иди, иди, момче, не збијај шале. Од тог жита неће бити хлеба! Ако ти немаш ништа, то је тако рећи ништа за тако имање!«

Сви ћутаху, беше им хладно око срца, једино се Молек по тајно радовао.

»Тако је, тако, господине докторе, ја сам им то већ код куће рекао!«

»Зар и ви нисте наклоњени, да се то двоје узму?«

»Хм, хм, а како би био задовољан, кад момак нема ништа!«

»Па што ђавола онда и долазите мени да ме узнемирујете? Зар ви мислите, да ја немам никаква другог паметнијег посла?«

Дечији доктор беше све срдитији и срдитији.

Мана имађаше још нешто мало храбрости у себи.

»Господине«, рече она тихо, »па ја би се ипак удала за њега. Имаћемо доста нас обоје!«

»Ти га ваљда волеш?«

Мана сакри марамом пола лица.

»Но, кад га баш волеш, а ти га воли, — шта ти ја могу! Али се не можеш удати за њега, докле не узима више новаца«, смејаше се кинично судија. »Ово је звање, које се мора бринути за малољетне, да не би упропастили своје имање, а ти хоћеш исто то да учиниш! То не може бити! Но — сад сте готови, можете ићи!«

С тим беху у истини готови.

Одоше сви заједно у крчму, и Молек им плаћаше вина. У почетку су пили силом, али то не трајаше дуго. Брзо се одреши свима језик: Молек се хваљаше непрестано, да је он то све знао, а стари Печан махаше пијан главом; Мана и Павле сећаху једно поред другог и шапутаху тихо. После тог се сви разиђоше кући.

* * *

Око Божића нађаше Молек необично тужно око својих зграда. Пре неколико дана однео је баш нову своту закупнине у суд, и кад се вратио кући, причаше им радосно, да ће се Мана моћи удати и за каквог богатог поседника, толико има у благајници новаца. Није гледао ништа на то, што је цура спустила очи доле, и што му је жена погледала на страну. Не питајући за узрок, причаше им он и даље, како је суд задовољан с његовим старањем.

Неколико дана после тога рече му сусед Колар једну реч. Каква то реч беше, није нам познато, само се истог вечера дерао разјарени Молек на своју жену: »Вештице — шта је с Маном?«

Кад старица ништа не одговори, него слеже раменима и спусти тужно главу, удари Мо-

че мађарски, па није потребно, да се још и нарочите мере за то предузимају. Сиротиња нити ће научити мађарски у основним школама нити у дечијим забавиштима. (Вичу: Није тако!) Држава има права да каже, да сви грађани треба да науче мађарски, јер је то у самом њиховом интересу; али не може сваки грађанин и да научи мађарски. Па кад је тако, и кад грађанин не може у државном језику да разговара са државом, онда треба држава да попусти, те управу и судство тако да удеси, да може сваки своје право у свом матерњем језику тражити па и наћи га, разуме се, према томе, колико то државни интереси дупуштају.

Ма како вам се не свиђало ово што говорим, ја не могу друкчије, јер стојим на основу закона о народностима од год. 1868. Законодавац не треба да гази већ постојећи закон. Циљ је овом законском предлогу неоспорно да одговори општој тежњи за помађаривањем и да се ово унапреди. То су јучерашњи говорници јавно признали. Нико не може мађарском народу за зло узети, што тежи, да рашири мађарство; мађарски народ дужан је према рођеној држави да на томе ради. Али у овој земљи има и других народности, према којима се мора обзира имати, које та које хоће да се развијају у своме језику, у својој култури. Народности виде, да њиховој будућности прети опасност од овога предлога и од постављене тежње у њему. Држава никад није силом помађаривали, држава не треба ни сад да помишља на помађаривање, јер ће тиме изазвати само противности, које ће довека сместати, да сви грађани ове земље једнаком љубављу и привржношћу буду одани земљи.

Мађарски народ не треба да тражи будућности у језичном јединству, јер свако је насиље са великим опасностима скопчано. Г. 1879. увео се мађ. језик у основне школе као облигатан предмет, па каква успеха видимо отуда? Па је ли вредно, да сада опет овом установом поново дражимо народности, што само може бити од штете по угар. државу? Већ и због тога не примам предлог. (Мочарија су често поједини говорници прекидали и упадали му у реч. Један му је посланик довикнуо чак: не брбљајте! А кад је свршио говор, устао је други један посланик, и подсмешљиво предложио, да председник одгоди седницу на пет минута, да се дворана проветри, бајаги, Мочари је својим говором окужио. Пр. уредн.)

К. Терш се чуди, да може неко бити против овог предлога. Каже, да се овим законом не иде за помађаривањем, јер вели, да то још не значи помађаривање, што ће дете научити мађарски.

Ј. Шустер не прима предлог ни са политичког ни са педагошког гледишта, а не прима га ни за то, што не стоји у складу са државничком мудрошћу и разборитошћу министра просвете, од кога се могло надати, да ће и на пољу школства сасвим другим путем ударити од својих претходника. Но и министар Чаки показао се као и ови, и код њега није могло бити, а да не подлегне такозваном јавном мишљењу. Силом некога терати да учи какав језик, то је најнеприродније и најлоше средство. Не сила, већ слобода треба да је лозинка свакој влади у овом погледу.

Гроф А. Карољи сматра овај законски предлог као допуну закону о увођењу мађар. језика у основне школе. Иде се за тим, да сваки грађанин угарски зна мађарски, а тако и треба да буде. Не слаже се са појединостима у предлогу, о чему ће, вели, при расправи појединих параграфа говорити.

Из листова.

Београдски „Одјек“ има у последњем броју чланак под натписом: „Ригеров пад“. У истом чланку спомиње се најпре, како су чешки ђаци у Прагу са многобројним народом ту скоро приредили демонстрацију против др. Ригера, како су га уз урнебесну вику проклињали и како су му полупали прозоре. Др. Ригер је четрдесет година провео у борби за чешка народна права, па је због тога толико стекао уважења у свога народа, да све до скора нико није могао ни веровати, па ваљда ни он сам, да ће га тај народ, оставити и окренути му леђа, него и да ће се борити против његове политике. То је у осталом добар наук за оне политичаре, који мисле, да је попуштање једини пут, којим треба ићи, па да се нешто добије и постигне Док је др. Ригер одлучно устајао за права свога народа, дотле је и тај народ био уз њега; но кад је окренуо политику попуштања и кад се почео задовољавати мрвицама са богатога стола, народ га је оставио и не ће о њему ништа да знаде. У споменутом „Одјековом“ чланку вели се, између осталога и ово:

„Судбина старог чешког народног борца доиста је жалосна. Пресуда, коју је народ над њим изрекао, можда је и сувише строга; али она није неправедна. Сви они, које је народно поверење узвисило, ваља вазда да имају на уму, да се не могу по вољи титрати тим поверењем. Седи вођа чешког народа, у свом конферисању с грофом Тафе-ом око поравнања, примио је на себе обвезу, за коју чешки народ ни по коју цену неће ни да чује, јер би по његовом уверењу она била одрицање неоспорних народних права. И народно незадовољство заталасало се необузданом снагом противу потписника споразума, којим се вређају народна и историјска права чешке отаџбине. Чланови старочешког клуба већ се уклањају један по један и напуштају заставу, којој прети пропаст. Само Ригер још што се држи задате речи и хоће до краја да се држи обвезе, коју је у конференцији с Тафе-ом на себе узео, — па макар га узбуркано народно незадовољство бацило и у политички гроб“.

„Чешко питање је услед тога обрта ствари ступило у са свим ново стање. Значај краљевине Чешке по европски положај аустро-угарске монархије не треба доказивати . . . Чеси су данас, нема сумње, најважнији стуб аустријског државног опстанка и његове државне моћи. У краљевини Чешкој је главни ослонац међународне и стратегиске, индустријалне, економне и финанциске снаге аустриске“ . . .

„Пад Ригеров је дакле озбиљна опомена бечким државницима, који не би смели остати равнодушни према држању чешког народа. Др. Грегр рекао је у чешком сабору: „Чешки народ мора постићи оно за чим и ирски народ тежи: своју аутономију и равноправност“. Не може се рећи, да је овај захтев вође Младочеха претеран и да Аустро-Угарској не би било могуће да чешком народу даде аутономан и равноправан положај“.

ДОПИСИ.

Панчево, јануара. (Забава са дилетанском претставом. Разно.) У очи нове године имали смо опет забаву, скопчану са дилетантском представом, коју је приредило наше певачко друштво „Венац“. И ова забава испала је у погледу програма врло добро. Комад је изведен врло добро, а и песме су отпеване на опште задовољство. Но овом приликом приметили смо врло огромну посету, што овом младом друштву може само на част служити. Дворане су биле дупком пуне гостију. — „Застава“ је била више пута извештена о забавама, што их је ово друштво до сад приређивало, и свагда се у тим извештајима говорило, како сваки до миле воље може да се проведе; како ту нема оне смешне укочености, и како се овде нико не запоставља. И доиста је тако. Ја сам ишао из дворане у дворану и свуда сам наилазио на весела лица; свуда сам нашао лепо право српско расположење и веселје. Па кад је тако, не треба се ни најмање томе чудити, што наш свет радо посећује забаве певачког друштва „Венца“. Ми видимо, да ово младо друштво и у том погледу јако напредује; а то мора сваког пријатеља овог друштва обрадовати.

Главни део програма био је позоришни комад: „Љубоморна жена“, шаљива игра у 2 чина, написао А. Коцебу, а превео И. Мартиновић. Гђца Милица Којићева имала је тако рећи главну улогу. Приказивала је Марију, жену Милана Стајића саветника. Гђца Којићева више пута је ступала на позорницу и свагда је друштву осветлала образ. Па тако и овом приликом. У њој смо видели жену кроз и кроз љубоморну. Она прати сваки корак мужа свог, и муж не сме никуд да се макне, само да неби озловољио жену, коју љуби. Но на послетку досади се и мужу тај „оков“ и он хоће да има своју „слободну вољу“. Е ту се онда отвори прави рат између њега и ње. Гђца Којићева схватила је лепо своју улогу и извела је на потпуно задовољство целе присутне публике. Гђца Анђелија Петковићева, као Десанка, ћерка Вељка Белића, богатог економа, била је врло наивна и одиграла је своју кратку улогу врло добро. Г. Иван Мартиновић, као Милан Стајић, саветкик био је на свом месту. И г. Мартиновић нам је познат као ваљан и изврстан дилетант и оно очекивање је овом приликом оправдао у пуној мери. Г. Владимир Каракашевић, као Вељко Белић богат економ, био је изврсно маскиран, па и приказ му је био добар. Г. Стеван Петровић, приказивао је Саву Стајића мајора. Овај млад човек нас је доиста лаким кретањем и изврсним приказом изненадио. Орган, па и цело његово држање одговарало је потпуно његовом положају. Г. Ђура Ђонин, синовац Милана Стајића, знао је да задобије Десанку, коју при свршетку добија за жену. И он је био врло добар. Мање су улоге имали г. Коста Крунић и г. Петар Ћурчић. — Г. Коста Крунић знао је као што ми се чини, да унесе још нешто више у сам комад, публика се његовим досеткама сита насмејала. И г. Петар Ћурчић учинио је своје. За овим су долазиле песме и то: „Како само“ од Штунца, и „Боже братимства“ од Даворина Јенка. Обе ове песме отпеване су врло хармонично. После тога је наступио други део програма. Са народн м колом се почело, па и свршило. Игре су трајале до 4 сата у јутру. На благајни је пало преко 120 ф. — Поред тога су имали потпомажући чланови слободан улазак.

Данас сам са врло поуздане стране дочуо, да је у Београду довршен попис људства. Пописивачи су врло савесно вршили своју дужност, и могу вам јавити, да српска престолница има 57.000 душа. — Српска виша девојачка школа у Панчеву приређује на св. Саву „беседу“ са дечијом претставом, игранком и томболом. У своје време ћу вас известити о овој „беседи“.

Н.

Књижевност.

„Српски Сион“ недељни лист за црквено-просветне и автономне потребе српске православне митрополије карловачке. Под овим ће насловом почети изилазити лист, који ће уређивати познати српски књижевник Сава Петровић. Као што видимо из позива на претплату „Српски Сион“ саопштаваће званичне наредбе и окружнице од општег и важнијег значаја, огласе, стечајеве и т. д. свих наших нижих и виших автономних народно-црквених власти, као и извештаје о раду тих автономних власти, а расправљаће и питања, која се тичу нашег црквено-просветног и народно-автономног живота. Осим тога биће задатак „Српског Сиона“, да доноси чланке, расправе и вести, које спадају у црквену књижевност; а наћи ће вазда у њему места и одабране црквене проповеди и беседе, хришћанска поука, животописи знаменитих људи, који су стекли заслуге за цркву и школу, а уз то и историјске старине и листине и т. д. — Е, дакле сад ћемо имати и званични лист патријархов. Баш сасвим ватикански.

Вести из места и са стране.

Парница Јаше Томића почиње лицем на светог Саву 14. (26) јануара т. год. Преслушавање сведока ће отпочети 15. (27) јануара на пројутарје св. Саве. Оволико јављамо ради знања и равнања

Није потврђен. У прекјучерашњој седници адм. одбора епархије бачке био је и избор потпредседника новосадске српске православне црквено-школске општине. Као што знамо, црквена скупштина једногласно је изабрала за потпредседника г. Божу Поповића, пароха при николајевској цркви. Административни одбор у својој седници тај избор није потврдио, из разлога, као што се вели, што не приличи, да световњак буде председник, а свештеник потпредседник.

Именован. За новосадског капелана именован је у данашњој конзисторијалној седници Петар Костић, свршени богослов.

Јака зима. Скоро није било тако јаке зиме, као што је овогодишња. Из свију крајева јављају, да је

лек са свом снагом својом грдном песницом о сто и викну: »Дакле, то сам дочекао? Ох, то сам дочекао! Вештице! Та сад ћу те испребијати, као никада још до сада! Зар тако пазиш, зар тако чуваш? Но чекај само и ти и та твоја —! У јутру идем дектору — за тим се спремите, да примите плату — и ти и та твоја девојка!«

Но то беше и старици сувише.

»Шта се дереш и вичеш на мене! Зар ниси сам крив свему? Шта си говорио онда пред судијом, да и ти ниси задовољан, да се њих двоје узму, а сад ето ти, сада се ипак морају узети.«

Молек спусти тужно главу.

»Шта — ја сам крив? Закон је таки, рекао је дечији доктор, да просјак не сме узети цуру с великим имањем, јер се имање мора чувати за малолетне — па што би онда ја био крив?«

»За то, што си ти потврђавао! О, ти си баш прави, баш добар старатељ!«

То му беше и сувише.

Молек узеде кожу, што лежаше на клупи поред њега — шешир му и тако беше већ на глави — па изађе из топле собе на поље. Ноћ беше мрачна и хладна, ветар дуваше помамно и занашаше снег, што је вејао.

Сутра дан рано беше већ код дечијег доктора. Чекаше дуго да дође судија, и чим дође, одмах му рече, што му мучи душу.

Дечји доктор се смејао.

»Не могу ништа помоћи!« рече кратко, »шта је, ту је! Но венчати се никако не сме. Тако богата девојка не сме се удати за просјака, јер ваљда тек нећете хтети, да ја све то платим, што они страће? Ми се морамо бринути, да се имање сачува, а по мом мишљењу то може само онда бити, ако и младожења има исто толико имања. Иначе, морају страћити. Ја не могу и не смем дупустити да се узму!»

»Па и ја тако мислим«, тврђаше Молек, »али та срамота?«

»А, шта је то! То се нас у суду ништа не тиче. Ви учините као старатељ своју дужност, па тужите опог за срамоту.«

»Е, само то не сме бити! Та и тако нам је већ доста, још само треба да се тужимо с просијаком!« мумлаше Молек.

«Како вам је воља! Удати се не сме. Нека причека, док не постане пунолетном, па онда нека се уда за кога год хоће. А сад не може, јер ја нећу да одговарам!«

Молек беше читав дан незадовољан. Доцније се научио полагаоо да мисли о великој срамоти, која ће да падне на његову главу, а осим тога обузе га и себичност, да никако не усрећи просјака тог са Златарјевим имањем, па још и са — својим. Јер то је о н о велико богатство, што хтеде да остави Маници.

Дошао беше мај са свом својом красотом. Код Молекове куће љуљаху дете.

Старац ни сам не знађаше, како и када дође оно, али за кратко време навикао се на плач и дреку детињу, а кад би се дете јако расплакало, прилазио би и сам колевци, узимао би детенце у руке, па би му певао или би му цупкао, док се оно не би умирило. С Маном не говораше већ дуго времена, него је само по кад-и-кад посматраше, како мирно а бледа као крна ради свој свагдањи посао, и увек би га у том тренутку нешто јако заболело у срцу.

Једно вече разговараше се дуго са женом. Крај разговору беше овај:

»Ти можеш све поправити«, говораше му старица, »само ако хоћеш! Кад ти кажеш, да ти је право, и да је »Павле баш добро момче за то имање, допустиће и дечији доктор! Па што и не би допустио? Та он је вредно момче!«

Сутра дан стојаше опет Молек пред дечијим докторем.

»Сад сте ваљда и ви полудели«, одговори му судац, кад му је он открио своју вољу, да се Маница венча с Павлом Печановим. «Момак нема готовине, нема ништа! Рекох вам то већ десет пута! Па шта хоћете онда још?«

»Ја вам кажем, да ће он знати управљати имањем — то је прво; — за тим, да имања има довољно, и да од тог имања могу њи двоје лепо живети, а покрај тога и он ће зарађивати доста својим занатом — то је друго; и на послетку: — та грдна срамота — а и Мана ће умрети, ако јој не помогнемо — то је треће!« говораше му Молек одлучно.

„Ха, ха! Лудорија, сама лудорија! А за што је боље нисте чували?“

„Чувао? Учинио сам оно, што сам могао, а сад захтевам од вас, да јој дозволите да се венча!“

„Ја не допуштам! А сад идите, доста смо говорили!“

„Не, ја хоћу да ви то дозволите!“ кричаше Молек љутито, и за тим заборавивши, да је у суду, него мислећи ваљда да је код своје куће, удари снажно својом великом руком о сто.

„Чекајте само — та ја ћу вас већ научити, како се влада у суду,“ повиче судац и отера Молека на шест часова у затвор.

Кад га после шест часова затвора пустише, отиде опет судији. Сад беше миран, лице му беше бледо као у мртваца, а живци му дрхтаху сви у телу.

„Молим вас, господине, дајте ми написано, да не дозвољавате, да се венча моја — наша Мана!“

„То ћу вам с драге воље дати! Само ми биљег донесите!“

Старац дође доцне кући и ма да не рече ни речице, шта је учинио, знађаху сви одмах, да је пут био безуспешан.

Неколико недеља доцније добих писану одлуку, да претпостављени суд не дозвољава, да се Мана уда. Уложио је уток против тога. Но судац, ком беше много до тога стало, да му одлуке ваљају, припреми притужбу поткрепљену с многим доказима, те Молеков уток буде сасвим одбијен.

Сада знађаху, да је удадба Маничина немогућа до пунолетства. Но тај последњи ударац — одбијен уток — беше и сувише јак.

Мана је венула и венула, за тим паде у постељу, и ни мало паде не беше, да ће оздравити.

„Мана, још само четир годинице! Па шта је то?“ говораше јој једног вечера Павле, седећи поред ње покрај велике пећи, уз коју се прибила Мана, обучена у зимско одело. Око детета вођаше бригу старац.

„О, и сувише је дуго!“ насмеши се она болно.

Сутра дан беше мртва. —

Кад се вратише с гробља застадоше двоје стари, Молек и жена му, неколико тренутака пред кућом. Унутри плакаше мало дете младе покојнице, љуљаше га неко девојче.

С тог места виђаше се у даљини градић. У том градићу беше седиште суда.

„Сад ћеш бити опет старатељ нашем малишу“, зашапута старица, и нешто, као тихи, но ипак оштри прекор зазуји у њезиним речима, а по увелом лицу потекоше горке сузе.

Молек стојаше с почетка немо и тужно поред ње, но, кад му жена прошапута то, подиже своју грдну десницу у висину према оном белом градићу и викну храпаво:

„И то је дечији доктор! О, ти — проклета правдо — што се хвалише с тобом свет!“

Са словеначког превео: **Надан.**

снег и лед толики каквог одавно није било. У питомој Италији, у жаркој Шпањолској, у богатој Француској, код нас у Угарској, у Немачкој, Русију и да не спомињемо, влада велика зима. Али је најчудније у Италији. Тамо има крајева, где се људи не сећају, да је било скоро снега, тамо су брда и долине сад снегом покривене. Виногради се посмрзавали сасвим. У Швајцарској се смрзло велико боденско језеро, што такође врло ретко бива. Због јаке зиме је настала по многим крајевима велика невоља. Богати људи прилажу велике своте новаца, а француска комора је кредитирала четир милијуна франака, да се невоља међу сиротињом ублажи. Нарочито влада велика невоља у Немачкој и Француској, а бога ми ни у нашој држави, није благодат. У многим крајевима не могу жељезнице, да иду због грдног снега. — Потрајали овако и дуже, неће бити добро.

Светосавске беседе. Мокринска српска младеж приређује на светог Саву 1891. год. у великој гостионици у корист учитељског конвикта, беседу с игранком. Распоред је овај: 1. „Песма Св. Сави“, пева мешовити збор. 2. „Јадна мајка“, од З. Ј. Ј., декламује гђца Смиља Моцина. 3. „Черго моја“, пева женски збор. 4. „Молитва“, од З. Ј. Ј., удесио др. Јов. Пачу, пева мешовити збор. 5. „Девет крвавих дана“, од З. Ј. Ј., декламује г. Шандор Јолић. 6. „Имам дику“, двопев, пева г. г. Јефта Милетић и Ника Лазар. 7. „Коло“ из „Наших сељана“, удесио др. Ј. Пачу, пева мешовити збор. — Румско српско певачко друштво приређује у Руми у понедељак 14. (26.) 1891. у дворани код „Орла“ беседу са игранком под управом свога ликовоће г. Душана Поповића. Ред беседе је ово: 1. „Светосавска песма“ од Станковића, пева мешовити збор. 2. „Громови муње“ од Радауша, пева мушки збор. 3. „Цигани у шуми“ од *** пева мешовити збор. 4. „Духовник“ од Ивана Поповића, декламује гђца. Јелена Крстићева. 5. „Лабуд се купа“ од Цеа, пева мешовити збор. 6. „На стражи“ од *** пева баритон соло г. Брако Белић уз пратњу мушког збора. 7. „Коло из наших сељана“ од Пачуа, пева мешовити збор. После првог дела долази игранка. — Српска омладина у Чајничу приређује на дан св. Саве 14. (26.) јануара 1891. у просторијама српске православне основне школе светосавску прославу. 1. „Ускликнимо с љубављу“ од К. Станковића, пева мешовити збор. 2. „Поздравни говор“, беседи г. Јосиф Кочовић срп. учитељ. 3. „Онамо, онамо“, композиција Даворина Јенка, пева збор. 4. „Срећа Србинова“ од Манојла Ђорђевића-Призренца, декламује Ђ. Буровић, уч. III. разреда. 5. „Српска застава“ композиција од Ј. П. Јовановића, пева збор. 6. „Издајици“ од Змај Ј. Јовановића, декламује Ленка Станићева ученица III. разрода. 7. „Девојка се сунцу противила“, пева мешовити збор. 8. „Слобода“ од Вл. Јовановића, декламује Јелисије Калацановић, ученик IV. разреда 9. „Коло“ од д-р. Ј. Пачуа, пева збор. 10. „Спомен Видов-дана“ од Ј. С. Поповића, декламује Симо Комадановић грађанин. 11. „Женидба цара Душана“, срп. нар. песма, пева уз гусле Василије Лаковић. Други део: „Крст и Крна“. Драма из прошлости српске у четири слике од др. Јована Суботића, престављају дилетанти под редитељством г. Стевана Делића, учитеља. Лица: Стеван I. краљ српски, г. Саво Калацановић. Сава архиепископ, г. Јосиф Кочовић, срп. уч. Вукан велики жупан, г. Самуило Давидовић. Андрија II. краљ мађарски, г. Стеван Делић нар. уч. I. Часник Вуканов, г. Илија Лапчевић. II. Часник Вуканов, г. Илија Поповић. III. Часник Вуканов, г. Данило Буровић. Војсковођа краља мађарског, г. Макса Калацановић. I. Часник краља мађарског, г. Лако Комадановић. II. Часник краља мађарског г. Илија Лапчевић. Лечник, г. Самуило Давидовић. I. калуђер Савин, г. Ђорђе Бајевић. II. калуђер Савин, г. Тодор Радовић. Трећи део: 13. Изигравање томболе. Четврти део: 12. Срп. нар. игре и певање срп. нар. песама. — Српска читаоница у Осеку приређује уз суделовање српског певачког друштва на дан св. Саве у просторијама доњо-градске касине беседу. Ред беседе је ово: 1. „Св. савска“ песма од М. Топаловића, пева мешовити збор. 2. Декламује г. Милан Крга. 3. „Из наши сељана“ од дра Јована Пачу-а, пева мешовити збор. 4. „Песма к срцу“ од Јосифа Маринковића, пева мушки збор. 5. „Немисли се убити већ љубити“ од Р. Толингера, пева мешовити збор. 6. „Српске народне песме“ од Тихомира Остојића, пева мешовити збор. 7. „Честитам“ од К. Трифковића, приказује дилетантско друштво уз суделовање г. Пере Добриновића, редитеља српског народног позоришта — Православни Срби у Високом приређују на дан св. Саве светосавску беседу уз суделовање српско-православног певачког друштва под хороводством г. Ђ. Стајића срп. учитеља, у корист фонда српске православне основне школе у Високом, у просторијама хотела „Аустрије.“ Распоред беседе је ово: 1. Беседу отвара говором грађанин височки г. Дамјан Плавшић. 2. „Ускликнимо“, композиција од Косте Станковића, пева меш. збор; певају ученици III. и VI. разр. српско-православне основне школе заједно с члановима српског певачког друштва. 3. „Дижимо школе“, од Змаја, декламује Ристо Јоксимовић ученик III. разреда. 4. „На св. Саву“, од Змаја, декламује Милош Вуковић учен. II. разр. 5. „Дед и унук“, од Змаја, пева соло г. Ђорђе Стајић, срп. учитељ уз пратњу збора. 6. „Анђео Срба“, декламује Бошко Николић ученик II. разр. 7. „У ранама на бојишту“, пева мешовити збор. 8. „Мач и перо“, од Змаја, декламује Ђорђе Станишић учен. IV. разр. 9. „Басна о лажи“, од Змаја, декламује Душан Константиновић, ученик III. разр. 10. „Бранково коло“, пева мешовити збор. 11. „Српске народне песме“, пева уз гусле Ђано Куштровић мухамеданац. Други део: „Светислав и Милева“, трагедија од Ј. С. Поповића у 4 чина, представљају чланови српског певачког друштва. Лица: Кнегиња Милица, царица српска: гђа С. Стајићка. Стеван њен син: г. Дион. Плавшић. Милева, њена кћи: гђца М. Станишићева. Селимир, саветник: г. Никола Николић. Светислав његов син: г. Ђоре Стајић. Даница, Милевина пратиља: гђца П. Николићева. Бајазит, цар турски: г. Ман. Видаконић. Емир-паша: г. Јов. Ђорђевић. Осман-паша: г. Манојло Илић. Ибраим-паша: ***. Тимур Тамерлан, хан татарски: г. Јово Кокоруш. Више војске татарске, стража. Трећи део: Играње српских народних игара и страних игара по вољи присутних гостију.

Чивуцка посла. Чивути морају увек чивуцки мислити и радити, ма где и ма шта било. Ових ће дана бити пред будимпештанским судом занимљива парница. Неки Чивутин је био путник једне трговачке куће пештанске. На путу свом наиђе он у доњим крајевима Угарске на неког богатог трговца Чивутина. Овај је крај лепог иметка, имао још и лепу ћерку. Замаче она Пештанцу за око и он је запроси у оца. Стари Чивутин се није много премишљао, шта ће, него пристане. Пештански Чивутин отпутује у Пешту. Једног дана, кад се он најмање надао свом „будућем“ тасту, нађе се овај у соби. После обичног разговора, позове он „свог“ зета, да иду да се купају. Овај се мало устезао, али најпосле учини старцу по вољи. У купатилу је први ушао у воду зет; кад је старац погледао свог зета у води, једва га је познао, ни дај Боже онај човек, какав је у оделу. Да богме, Пештанац је био, као и сви пештански „гигерли,“ одевен оделом испуњеним фатом, па је изгледао крупан и снажан, а у води је био права штука. Јадан, мршав и кржљав. Стари Чива, кад је то видео, обуче се и одмах оде кући, напише писмо свом несуђеном зету и одрече му своју кћер. Сад несуђени зет тужи свог несуђеног таста и иште отштету за оно, што се он истрошио при прошевини, што је куповао цвеће и разне друге поклоне, плаћао сладоледе и посластице својој несуђеној невести. — Е, баш су Чивути увек једнаки.

Кретање становништва у нашим крајевима. Последњим пописом народа се дознало, да у Темишвару има за сад 39.868 душа, пре десет година је било 33.829 душа. У Сегедину је пре десет година било 74.094 душе а сад има 85.050 душа. — Ово је заиста леп напредак у бројном кретању.

Атентат на менажерију. У Оравици се ово дана бави једна менажерија. Неки Пера Петковић дође и сам у менажерију, али по што тамо није седео на миру као други свет, него узнемиривао женскиње, то га власник менажерије истера на поље. Петковић нађе од некуд динамитку патрону и подметне је под кавез, у ком је био лав. Друштва је било у менажерији пуно; у по претставе прсне динамит, али на срећу не учини никаква квара ни људима ни животињама, осим што је размрскао два празна кавеза.

Ретка старост. У Чантавиру близу Тополе у Бачкој умр'о је ових дана неки Јосиф Пастор, који је имао 110 година. До смрти своје морао је у знoју свог лица зарађивати леб. Био је увек здрав и у селу се не сећају, да је био кад год болестан. — Ово је заиста редак пример.

Кратке вести. Гроф Владислав Чаки је умрло у Будимпешти. Било му је 71 година. — Барон Алберт Ротшилд је поклонио бечкој сиротињи 10.000 фор. — Може му се, па и треба, да да. — У Русији хоће, да граде жељезницу између Одесе и Петрограда. Та пруга би се спојила после са пругом, која иде из Петрограда до Смоленска. Дакле Руси хоће баш, да поправљају своје путеве. И треба — У Букурешту хоће, да оснују „просветно румунско друштво“, ком би била цел, да се негује заједница свију Румуна. Сретно!— Познати пријатељ Буланжеров Деруле издаће ових дана књижицу, у којој говори о разоружању војске. Он рачуна, да је Европа за последњих двадесет година потрошила на војску шесдесет милијарада франака. Заиста грдна свота.

Нови Сад, 10. јануара.

По давнашњем обичају држаће и ове године на св. Саву књижевно оделење „Матице Српске“ свечани састанак, на коме ће бити три беседе. Прву беседу говориће г. др. М. Савић у спомен и славу Миши Димитријевићу, члану књижевног оделења.

Ми потпуно разумемо и одобравамо, да се на тај начин износе врлине и заслуге знатнијих покојника. Али не разумемо, зашто се у овом случају није помишљако на једно деликатно питање, које баца познату сенку на њега као човека; кад је његов нападај на женску част, на туђу породицу, изазвао као несретну последицу његову смрт, а уједно и пропаст онога, кога је ниска сплетка довела изван себе, — онда је требало промислити се, да ли је тактично држати тај „славопој“ баш онога дана, кад почиње нов судски претрес због туцин-данског догађаја. Истина, и ми умемо оделити књижевника од приватног човека. Али ипак мислимо, да ствар није највештије удешена, чак ни у том случају, ако би се беседа односило само на књижевника, а оставила на страну све, што би могло врећати и изазивати.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 10. јануара у вече).

Будимпешта. (Саборски извештај). Државни секретар Берзевици вели, да није истина, да се законским предлогом о дечијим забавиштима иде за помађаривањем. У земљи то тврђење нико не прима за озбиљно, него се сви смеју на то. Одбија најодлучније, што се влада оптужује, да хоће силом да помађари Немце, Румуне и Србе. Влада се само труди, да сваки држављанин научи мађарски, а то признаје и сама влада. Фењвеши говори такође за предлог.

Петроград. У угљеном мајдану код Чеборотова запалили се гасови те су 40 радника остали на месту мртви, а 80 је рањено.

Острогон. Кнез-примас Шимор је тешко оболео и налази се непрестано у несвестици.

Одговори уредништва.

Г. Ср. М. у З. Држимо, да ће вам бити познато, да је на жалост „Стармали“ престао излазити, а „Застава“ ни до данас није штампала ствари као што су „Несретна торта и „Моји Колеге“, а неће ни од данас. Вама би у осталом препоручили бољи избор и проучавање српске граматике.

НА ЗНАЊЕ.

За огласе у „Застави“ рачуна се 6 новч. од сваког реда ситних слова, као што на челу листа стоји, а осим тога 30 нов. сваки пут за жиг.

За веће и огласе, који дуже времена изилазе, плаћа се по погодби.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ЗАСТАВЕ.“

ТРЕЋИ РАЧУНСКИ ИЗВЕШТАЈ

НАРОДНЕ ЗАДРУГЕ ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У СРЕМ. КАРЛОВЦИМА ЗА 1890. ГОДИНУ.

Стање завода 31. децембра 1890.

ИМОВИНА.	фор.	нов.	ДУГОВИ.	фор.	нов.
Благајна 31. децембра 1890.	89	97	Деоничка главн. I. кола	17310	25
Менице	37782	60	„ „ II. кола	10768	50
Намештај (по одб. 10% употребе)	751	98	„ „ III. кола	945	50
Одветник	75	55	Улози	5411	87
			Резервни фонд	511	75
			Ресконтованих меница	2290	—
			Чист добитак за год. 1890.	1462	23
	38700	10		38700	10

Преглед губитка и добитка.

ГУБИТАК.	фор.	нов.	ДОБИТАК.	фор.	нов.
Камате на улоге	261	16	Уписнина	99	75
Админ. трошкови	291	03	Закаснина	205	61
Плата	1020	—	Камате од меница	2614	78
Станарина	120	—	½% пристојба	479	50
Биљези		20			
10% порез на камату од улога	9	42			
10% употреба намештаја	83	55			
Доходарствени порез	99	02			
Есконт рееск. меница	53	03			
Чист добитак за год. 1890.	1462	23			
	3399	64		3399	64

У Карловцима 31. децембра 1890.

Коста пл. Јовановић с. р. книговођа. — **Пера Веселиновић** с. р. управитељ.

Горње рачуне сравнили смо са главним и споредним књигама и пронашли их у потпуном реду.

Чланови надзорног одбора:

Др. Миша Михајловић с. р. **Фрања Чачић** с. р. **В. Мали** с. р. **Хајнрих Холик** с. р.

ОГЛАСИ

ЦЕЛОКУПНЕ МЕДИЦИНЕ

Др. БРАНКО МИХАЈЛОВИЋ

у кући

г. Душана Јовановића адвоката

(преко пута од саборне цркве)

прима болеснике од 8—10 сах. пре подне и од 2—3 сах. после подне. 3—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА 3—3

МИТЕ ПОПОВИЋА

У МЕЛЕНЦИ

потребује једног млађег спомоћника **мануфактуристу** и једног шегрта.

ПАЈА ПЕТРОВИЋ

ПАПУЦИЈА У РУМИ

треба два помоћника, који одма ступити могу. 1—1

ОБЈАВА.

С разлога што је за дан 20. јануара т. г. по старом кал. одређена главна скупштина румског обртног збора, приопћује се г.г. члановима да се на исти дан одређена главна скупштина ове задруге одгађа на неизвесно време.

Из седнице прве српске занатлиске задруге, у Руми држане на „Богојављеније“ 1891. године. 1—1

Перовођа: **Сава Вујић** с. р. — Председник: **Јован Петровић** с. р.

ПОЗИВ

на трећу редовну главну скупштину

УДЕОНИЧАРА

НАРОДНЕ ЗАДРУГЕ ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У СРЕМ. КАРЛОВЦИМА

која ће се 15. фебруара т. г. по нов. кал. у саборској дворани у 2 сата по подне са следећим дневним редом држати:

1. Избор председника и перовође ad hoc.
2. Прегледање годишњих рачуна са извештајем управе.
3. Извештај и предлог надзорног одбора.
4. Давање опроснице.
5. Попуњење управног и надзорног одбора оставком упражњених места.
6. Систематизовање чиновничких места и одређење њихове плате.
7. Избор одбора за оверовљење скупштинског записника.
8. Решавање о предлозима, које су бар пет чланова на три дана пред скупштину управи поднели.

1—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.